

DE RELATIONE
JURIS CIVILIS ROMANI
AD
JUS NATURAE

SECUNDUM LEG. VI. D. DE JUSTITIA ET JURE.

1180
1798 1.
75
CONSENTIENTE INCLYTO JURISCONSULTORUM ORDINE

PRAESIDE

VIRO ILLUSTRIS AMPLISSIMO

DOMINO

JOANNE CHRISTIANO MAJER

A CONSILIIIS JUSTITIAE REGI DANIAE, AC PROF. JUR.
PUBL. ET FEUDALIS ORDIN.

PRAECEPTORE SUO PIE COLENDO

PRO GRADU DOCTORIS

DISPUTATURUS

DIE JANUARIII MDCCLXXXVIII.

SCRIPSIT

JACOBUS FRIDERICUS WEISHAAR
KORBENSIS.

TUBINGAE
TYPIS FUESIANIS.

PRÆNOBILISSIMO DN. CANDIDATO
AMICO SUAVISSIMO

s. p. d.

PRÆSES.

Juris naturalis principia cum Romanae legislationis praeceptis comparando, cum acrioris ingenii tum indefessi litterarum studii tui indeque comparatae eruditionis praeclarum hocce abs te conscripto libello edidisti documentum; eumque, qualem mihi obtuleras, talem tibi reddidi integrum: dogmatis tui ULPANI probe memor, alterius rei cum aliquid modo addamus, modo detrahamus, prorsus aliud inde effici, idque novum ac nostrum: ego vero, ut cuique suum, ita multo magis Tibi, AMICE SUAVISSIME, tuum abs me reddi posse ac debere integrum, mihi persuadere facile potui. Proinde tibi potius gratulor de tuo opusculo atque tuae eruditionis specimines tibi que longinqua itinera intendenti, ut omnia ex votis cedant, iisque tandem peractis saluus atque incolumis in patriam redeas, ex animo apprecor. Vale meque amare perge. Dab. Tubingae d. 9. Januar. 1798.

PROLEGOMENA.

Jus civile, seu *positivum*, licet è voluntate summi imperantis in republica proxime promanet; juri *naturali* tamen, tanquam *fundamento* suo innititur, & quidem *duplici* ratione. Primum, jus illud, hominibus, natura sua suis tantum legibus subjectis, leges imponendi, quas sequantur, atque obligationes superinducendi, quibus teneantur, nonnisi ex juris naturalis principiis vires capit. *Conditio* est igitur jus naturæ, sine qua existere non posset jus positivum. Deinde, qui leges civitati scribit, non potest non æternas juris regulas, quas ratio humana, fons omnium jurium, constituit, sequi. Itaque ipsi *legislatori* leges scribit jus naturæ. At hæc leges, quales proveniunt é fonte suo, omnes non sufficiunt in statu hominum in republica conjunctorum; informare ergo illas, prudentiæ est legislatoriæ. Jam vero, quomodo in informando jure naturæ versetur prudentia ista, cognoscere, cujuslibet juri positivo operam dantis interfit necesse est: *tam* ejus, cujus est, principia scientiæ exponere atque illustrare, *quam* ejus, qui ista ad causas in foro obvenientes adplicanda sibi sumserit. *Prioris* vero, non ideo, ut ratio systematis juris positivi formandi inde petatur; id quod nuper scriptori hac de re ceterum ingenioso placuit: 1) sed potius, utne inepta legum, præsertim earum, quæ libertatem naturalem restringunt, interpretatione eaque extensiva, jura civium lædantur: quippe quod & *posteriori*, qui in vitam introducit hæc

1) ZACHARIE von der wissenschaftlichen Bearbeitung des röm. Rechts. quem refutavit GROS in progr. de justo philosophiæ usu in tractando jure rom. Erl. 1796. 4.

præscripta, quam maxime curæ cordique esse debet. Uterque vero, jus civile ita intueus, fines cognoscet, intra quos legislator continere se debet; multoque minus difficultatis in pertractandis sive juris *doctrinis* sive *caussis forensibus* habebit, rationem modumque inspiciendo, quem sequitur juris auctor in condendo jure civili. Oritur ex hac methodo jus civile tractandi aliud non minus grave commodum. Ut grammatici à lingua jamjam exulta atque perfecta, ut ab exemplo quodam, regulas linguarum abstrahunt; ita Jurisconsultus à jure in civitate sua vigente scientiam legum ferendarum abstrahere, atque ita ad summam, ad quam aspirare decet Jurisconsultum, pervenire potest dignitatem.

Periculum feci hac in re: at tantummodo *præcipua* juris Romani capita *ita* tractanda mihi sumsi, ne fines libelli academici excedat materia.

§. I.

Expositio l. 6. D. de just. & jure.

Inter alia *dogmata*, quæ sive è consilio, ut viro cuidam celeberrimo videtur ²⁾, sive ob ineptiam negligentiamve in excerptis Jurisconsultorum libris commissam, inserta sunt corpori juris romani, illud præcipue attendendum mihi videtur, quod l. 6. D. de *justit. & jure* nobis traditur. „*Jus civile est, quod neque in*

2) ADOLPH, DIETR. WEBER, in *tr. Reflexionen zur Beförderung einer gründlichen Theorie vom heutigen Gebrauch des römischen Rechts*, 1782. S. 31. sq. corpus juris rom. etiam tanquam systema jurisprudentiæ istius temporis considerari vult, illique, qua tali, dogmata ejusmodi inserta fuisse contendit.

totum à naturali, vel gentium recedit, nec per omnia ei servit: itaque cum aliquid addimus vel detrahimus juri communi, jus proprium, id est, civile efficiamus. Insignis est hæc propositio, partim quia materiem suam plane exhaurit, partim quia, quod suavissimum est, inde apparet, auctorem illius, qui, ut alii Jurisconsulti istius ætatis, maximam in jus civile condendum vim habuit, de natura juris hujus civilis, ejusque relatione ad jus naturæ cogitasse. Auctor illius est ULPIANUS in libro primo Institutionum suarum. Exponit in eodem libro naturam & notiones juris naturalis & gentium, quæ l. 1. §. 3. 4. D. eod. obveniunt, horumque illud in eo ponit, quod natura omnia animalia docuit, quodque non humani generis proprium est; ut insinuat se suumque genus conservandi: hocce autem in eo, quo gentes humanæ utuntur, & quod, recedens à naturali, hominibus solis inter se commune est; veluti manumissiones, l. 4. D. eod. Traditis his, ad juris civilis naturam exponendam transit in illa propositione allegata, qua non tam id agit, ut, quid sit jus civile seu positivum, definiat, quam potius relationem hujus ad jus naturale & gentium, & rationem ejus constituendi, præterito fonte, demonstrat. E connexionione hujus propositionis cum supra ex l. 1. §. 3. 4. allegatis, quæ sine dubio arctior fuit in libro auctoris, unde hausta ac extracta sunt, conjecturari me iudice licet, illam ex contemplatione juris naturalis & civilis, & utriusque comparatione ortam esse; itaque à posteriori inventum esse illud dogma. Eadem igitur omnino, quam auctor ingressus est, ineunda est via, cui istud commentari lubet: ac proinde eodem ipso modo præmissæ quærendæ sunt, quæ hanc conclusionem genuerunt: quippe quæ interpretandi ratio profecto, ut

obiter moneam, ad *genuinum verborum sensum* elicendum admodum apta mihi videtur. Neque vero ideo, quod non fatis exulta erant à Romanis principia juris naturalis, aut fundamenta in *legg. citatis* minus aptè posita invenias, periculum est, ut perperam intelligas auctorem, vel, quæ non cogitaverit, ei suggeras: quia errores in *consecrariis* plerumque sana mens eorum avertit; quod multis hac de re in *Digstis* obvenerint fragmentis comprobatur.

§. II.

Continuatio.

Summum quidem principium, è quo Jurisconsultus de juris in civitate sua recepti natura meditans, exivit, *hoc esse videtur: jus naturale, vel gentium fundamentum est, cui totum jus civile superstrui debet.* Sive jus naturale in sensu l. 1. §. 3. sive cum jure gentium, quod nos jus naturæ appellamus, identice sumtum fuerit ab ULPIANO, parum refert. Licet enim *objectum* juris naturalis romani nonnisi *instinctus* hominis esse videantur, qui omnibus animalibus communes sunt; quibus omnino addere aut detrachere nihilum potest jus civile: *rationem* tamen illis satisfaciendi determinare, est Juris positivi. Jus *gentium* vero ULPIANI & *Romanorum* cum nostro jure *naturæ* idem significare, fatis notum est. 3)

-
- 3) Si vero sub jure hoc naturali jus intelligatur, instinctus istos innatos *sequendi*, facile in unum coalescent jus *naturale & gentium*. Viderunt quippe Romani, jura nostra ratione materiæ esse diversa; *alia* nobis vi naturæ *rationalis* nostræ (Ciceroni recta ratio est fons juris, in lib. 1. de *Legibus*) *alia* vi *sensitivæ* nobis competere. Hæc *distingui* inter se debere arbitrati sunt, quia & animalia rationis expertia ad idem compelli viderunt, quod nos (licet sub *rationis* auspiciis) vi corporis nostri appetimus, ut *maris & foeminae conjunctionem*: *alia* vero solos inter homines esse communia, ut jus *patrum*.

S. III.

Continuatio.

Hoc principio instructus dum evolvit jus civile Jurisconsultus philosophans; multa invenit jura, multasque obligationes in illo constitutas, quarum vim in jure naturali ponendam esse, vix ac ne vix quidem sibi persuaserit. Verum etiam alia reperit, quæ jure naturali certo certius nobis competunt, repetita dein jure civili atque confirmata. Hæc equidem verbis hisce latere arbitror: *jus civile neque in totum à naturali vel gentium jure recedit, neque per omnia ei servit. Servire juri naturali jus civile nonnisi unico modo potest; pluribus autem recedere ab illo: quos indicat ULPIANUS, scilicet addendo illi, aut detrahendo. Illud fit primo: augendo vim juriū naturali jure nobis competentium; sive è republica sit hoc augmentum, sive prorsus arbitrarium, ritibusque populi tribuendum: veluti jura familiae. Quorsum pertinet etiam mos aliquoties in jure civili romano observatus, obligationes, quæ dicuntur imperfectæ, ad perfectas evehendo; officia virtutis in juris officia, ut KANTIUS loquitur, permutando, jureque cogendi muniendo: cujus exemplum præbet liberorum obligatio alendi parentes. Deinde, ea civibus jura impertiendo, quæ repugnant juri naturali absoluto, propter aliorum libertatis læsionem ex eorundem exercitio suboriundam. Ejusmodi est jus per præscriptionem acquirendi, & per hereditatem.*

At porro, in *detrahendo* juri naturali versatur jus civile: aut talia jura civibus prorsus adimendo, quæ in statu naturali ipsis competunt, veluti jus læsi in lædentem suo ipsius judicio ac proprio Marte prosequendum; aut saltem limitando eorundem exercitium, circumscribendoque libertatem civium: ut jus *incundi matrimonium*.

§. IV.

Ratio præceptorum juris naturalis, & legum civilium.

Jam vero ante omnia è re esse mihi videtur, *rationem* præceptorum juris naturalis, & legum civilium breviter ostendere. Principia juris naturalis è ratione promanant: & licet ad inveniendâ illa non factum ullum aut quæ sequi possent ex illo, cogitari opus sit; aptam tamen *quibuscunque* casibus decidendis normam præbent; dum omnia, quæ à priori veniunt, necessitatem & universalitatem secum ducunt. Enimvero leges *civiles*, quamvis non in singulas personas, sed generaliter condantur; 4) id tamen proprium habent, quod a legislatore, causa obveniente demum provocato, constituentur, & quæ ex facto aliquo oriri solent, respiciantur. Qua in re id principii loco constitutum est, ut „ad ea potius aptari debeant, quæ & frequenter & facile, quam quæ perraro eveniunt.” 5) Quoniam igitur *empirica* legum positivarum natura, & hujus ea ratio est, ut plenitudinis prope sit *impatiens*: „neque leges ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque incidervint, comprehendantur;” 6) proinde ex principiis, 7) eorundemque vi ac potestate 8) ulteriora licet confectari, ad similia procedere 9) &, quæ ad eandem tendunt utilitatem, supplere 10). Huc spectat *interpretatio*, legum positivarum filia, & *perpetuus comes*.

§. V.

Ignorantia Juris.

Enim vero dum ex aliena ratione descendunt præcepta juris civilis; merito *certo* hominum generi, modo ob sexus, modo ob

4) l. 8. D. de Legibus.

5) l. 5. D. eod. de quo vide *cel. WEBER* von

der natürl. Verbindlichkeit, 2te Ausg. 1795. §. 64. 7).

6) l. 10. D. eod.

7) l. 11. D. de Legibus.

8) l. 17. D. eod.

9) l. 12. D. eod.

10) l. 13. D. eod.

ætatis infirmitatem, juris ignorantia indulgetur à legislatore; id quod de jure naturæ fieri haud potest, quippe quod è sua cujusque ratione promanans inis medullis infixum hæret. ¹¹⁾

§. VI.

At jam *singula partes* juris civilis romani, per quas mihi eundem sensu, inspiciendæ, & relatio illarum ad jus naturale exploranda est. Aggrediamur primo jus *personarum*.

§. VII.

Jus personarum. Status.

Qui in statu naturali æquales sunt homines, pariumque juriū participes, tam quoad facultatem fruendi innatis, quam nova acquirendi: eos certo, quoad hanc facultatem, impares reddit coalitio in rempublicam; sive prælucente *philosophia* sive *historia* duce, naturam hujus consociationis civilis sciscitaveris. Necessaria est hæc immutatio ad conservandam rempublicam. Machina enim illius nonnisi impulsoribus in diversis locis appositis moveri potest; eo certius incommoda status naturalis evitantur, eoque rectius necessitati satisfit, legibus civitati prospiciendi: quo pertinet *cognatorum ordinis designatio*, quod infra apparebit. *Conditio* hæc civibus imposta, vi cujus jura certa acquirere possunt, qua vero simul limites certi ponuntur, intra quos in acquirendis illis continere se jubentur, *status* dicitur; & complexus jurium, quæ vi status hujus competunt, *jus personarum* appellatur. Multum hac in juris positivi parte arbitrio tribui debere, multumque tribui solere, ex eo intelligitur, quod in ea potissimum mores populi, notiones illius magis minusve exultæ, atque liberior impeditiorve sanæ

¹¹⁾ hanc ob rationem nonnisi juris *positivi* ignorantiam indulgere Romani.

mentis usus, quodammodo etiam forma civitatis vim suam exserunt; unde fit, ut ista juris pars plurimum habeat, quod dicitur *individuale*, nec in cujuslibet civitatis legislationem possit transferri. Quantopere differt *Germanicum à Romano jure personali*, quantum distant hujus nobiles & servi à nobilibus & servis illius? ¹²⁾

§. VIII.

*Status simplices: homines liberi, servi, cives peregrini,
sexus diversi.*

Summam hominum divisionem ¹³⁾ summamque jura distribuendi normam *Romanis* ex ipsorum opinione suppeditavit jus naturæ. „*Juris gentium enim esse*, ita putaverunt Illi, & apud omnes peraque gentes animadverti posse, quod omnes homines aut liberi sint, aut servi.” ¹⁴⁾ Liberi sunt, qui naturali facultate suo ipsorum arbitrio vivendi pollent, quatenus legibus non circumscriptum est; ¹⁵⁾ servi, qui dominio alterius contra naturam subiecti sunt. ¹⁶⁾ Liberi hi quorumcunque jurium in republica participes fieri possunt: servi vero, neglecta in iis prorsus dignitate naturæ humanæ, quoad acquisitionem eorum & dispositionem de illis, *rerum instar* habentur, & pro *nullis*, quod attinet ad jus civile, non tamen & jure naturali.” ¹⁷⁾ *Liberorum varia conditio est:*

¹²⁾ de hac potissimum legislationis parte contendere debet, quod de legibus ad statum populi accommodandis dicit MONTESQUIEU de l'esprit des Loix, L. I. c. III. „les lois doivent être tellement propres au peuple, pour le quel elles sont faites, que c'est un très-grand hazard, si celles d'une nation peuvent convenir à une autre.

¹³⁾ l. 3. D. de stat. hom.

¹⁴⁾ l. cit. l. I. §. I. D. de his qui sui vel al. iur.

¹⁵⁾ l. 4. D. de stat. hom.

¹⁶⁾ l. 4. §. I. eod.

¹⁷⁾ l. 32. D. de R. J.

Adeo pro nullis habentur, ut, qui servum alienum injuria occidisset, non alia pœna, quam *legis Aquilinae* de damno injuria dato teneretur; perinde ac si *quadrupedem* occidisset. l. 2. D. ad Leg. Aquil. cf. PLINIUS lib. 8. *epist.* 15. „nec ignoro, alios hujusmodi casus *nisi amplius* vocare quam *damnum*.”

alii enim sunt ex matre libera nati, alii ex justa servitute manumissi; *ingenui* illi, hi *libertini* dicuntur; uterque aut *sui juris* est, aut *alieni*, paterfamilias aut filiusfamilias. 18) Hi vero id proprium habent, ut obligationibus quibusdam *patrono* teneantur. Servos alieni juris esse 19) inoneri vix decet.

Porro, aut *cives* sunt homines aut *peregrini*, secundum jus romanum. Illi membra civitatis romanæ, jurisque proprii inde redundantis sunt particeps; *hi*, extra illam viventes, jure isto non utuntur, at in communione juris tantummodo *naturalis* sunt. Denique, non omittenda est illa inter homines à natura posita differentia inter *sexum* potioem & sequioem, masculinum & femininum: quippe quæ quidem è regula, 20) nullam superinducit juris differentiam: eo solum excepto, quod *posteriori* ob verecundiam sexui propriam officia *virilia* fuerint *negata* 21); ob fragilitatem vero *privilegia* quædam *concessa*. 22)

§. IX.

Status compositi. Domesticus.

Hi quidem sunt status, qui, nullo antecedente privatorum pacto proficiuntur è *legibus*, ac proinde, quia hominibus nullo artiori quam illo communis civitatis vinculo conjunctis adhærent, *simplices* mihi dicuntur: quo aptius distinguantur ab illo, qui, nonnisi prævia plurium privatorum conjunctione existere potest, *statu composito*: scilicet illo *domestico*. Hujus fundamentum est sta-

18) l. 4. D. de his qui sui vel al. jur. 19) l. 1. §. 1. D. eod. Distinctio inter homines sui vel alieni juris non è jure civili descendere mihi videtur: leges enim tacent, & potestas patria juris *naturalis* est. vid. celeberr. HOFACKER in *princ. jur. civ. rom.* Tom. I. §. 268.
20) d. 1. D. de V. S. 21) l. 2. D. de Reg. Jur. 22) tit. D. & C. ad Sc. Vellej.

status *conjugum*, qui è conjunctione maris & feminæ, liberorum procreandorum causa inita, individuum vitæ consuetudinem continente, ²³⁾ i. e. *matrimonio* oritur.

§. X.

Matrimonium ineundi libertas restricta.

Initur matrimonium, jure romano *noviori*, solo consensu *quoquo modo* interposito. Quum igitur ex principiis de contractibus pendeat doctrina de matrimonio ineundo; eadem hinc libertatis naturalis restrictiones locum habent, quæ in illam de contractibus sunt introductæ, quas suo loco afferendas censeo. Id solum judicis causa, qui in republica est, institutum fuit, instituique debuit, ut signa quædam initi matrimonii ederentur, inque eo ineundo quædam solemnitates observarentur, quibus, quid actum fuisset, cognosceretur: quales sunt *deductio in domum, instrumenta dotalitia*. ²⁴⁾ Adhuc alios limites *huicce* contractui poni, è republica esse visum est Romanis. Ita libertas cum quovis homine matrimonium ineundi restricta est: partim ob *sanguinis nexum* verum & fictum, ut pudicitia inter familiares salva maneat: unde *gradus prohibiti* „*pudor inspiciendus est*“; ²⁵⁾ & matrimonium cum adoptata vetitum ²⁶⁾; partim ut *crimina evitentur*, idque *immediate*: unde nuptiæ tutoris cum pupilla ante redditas rationes, ²⁷⁾ & præsidis provinciæ cum femina ex eadem provincia, vetitæ fuerunt ²⁸⁾; immo vero etiam *mediate*, spem optata commoda è delicto captandi rescando: matrimonium inter adulteros ²⁹⁾, inter raptorem & raptam ³⁰⁾. Deinde, ne communi-

²³⁾ §. i. J. de patr. pot. cf. HOFACKER elem. jur. civ. rom. §. 123. n. a).

²⁴⁾ l. pen. D. de donat. int. V. & uxor. l. 22. C. de nupt.

²⁵⁾ l. 14. §. 2. D. de ritu nupt. §. i. J. de nupt.

²⁶⁾ l. 55. D. eod.

²⁷⁾ l. 59. 67. §. 3. D. eod.

²⁸⁾ l. 38. 63. D. eod.

²⁹⁾ l. 13. D. de

his qui ut indign.

³⁰⁾ l. un. §. i. C. de rapt. virg. „nec sit facultas &c.“

centur jura, quæ cuique vi status sui competunt: prohibitum fuit matrimonium inter civem & peregrinam ³¹⁾, inter civem & servam ³²⁾, Christianum ac Judæam ³³⁾. Denique, ut modus esset in exp'enda libidine, binas uxores habere non licuit ³⁴⁾; eam enim rationem esse legis hujus prohibitivæ, ex „*insamia, qua hujusmodi viri notati sunt,*” apparere mihi videtur. ³⁵⁾

- 31) ULPIANI fragm. tit. V. §. 4. 32) l. 3. C. de inc. nupt.
 33) l. 6. C. de Judæis. 34) §. 6. J. de nupt. L. 2. C. de inc. & inut. nupt.

35) Cum ex polygamia neminis libertas offendatur, neque illa ineuntium ipsorum, quippe qui libera voluntate contrahunt; neque illa quorumvis aliorum: jure naturali permisa esse videtur. Ita etiam Romanos de illa sensisse, è formula legis concludo: „neminem, qui sub *ditione sit romani nominis, binas uxores habere posse.*” KANTIVS quidem eam propter æqualitatem inter maritum & plures ipsius uxores interceptam & sublatam, juri naturali repugnantem pronunciat. vid. *Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre von Immanuel Kant, 1797. §§. 25. 26.* ubi hæc leguntur: der natürliche Gebrauch, den ein Geschlecht von den Geschlechtsorganen des Andern macht, ist ein *Gewiß*, zu dem sich ein Theil dem Andern hingibt. In diesem Act macht sich ein Mensch selbst zur *Sache*, welches dem Rechte der Menschheit an seiner eigenen Person widerstreitet. Nur unter der *einzigen* Bedingung ist dieses *möglich*, daß in dem die eine Person von der andern, *gleich als Sache* erworben wird, diese gegenseitig wiederum jene erwerbe; denn so gewinnt sie wiederum sich selbst, und stellt ihre Persönlichkeit wieder her.,

„Das Verhältniß der Verhehlchten ist also ein Verhältniß der *Gleichheit* des Besitzes - - der Personen, die einander wechselseitig besitzen (folglich nur in *Monogamie*. Denn in einer Polygamie gewinnt die Person, die sich weggiebt, nur *einen Theil* desjenigen, dem sie ganz anheimfällt, und macht sich also zur *bloßen Sache*. — „Verum enim vero veritas decisionis ac doctrinæ hujus Kantianæ nititur *duplici* hypothese: *altera*, hominis dignitatem ex perfruitione sui alteri concessa *amitti*, quamvis hoc prorsus fieri nequeat, nisi hic quoque vicissim alteri perfruitionem sui concesserit: *altera*, hominis dignitatem ita amissam non prius *restitui*, quam altera parte prorsus *idem aequaliter* concedente; quamvis contrarium & *inequalitas* perfruitionis vicissim ex parte mariti concessæ definita fuerit cum *libero uxoris consensu*: de cujus utriusque hypotheseos fundamento videant alii.

§. XI.

Patria potestas.

Progerminant vero ex hocce statu conjugali jura, cum *personalia*, tum *realia*. Ad illa pertinet *potestas mariti domestica* ad finem conjunctionis assequendum, à natura & jure naturæ illi tributa; cum in *uxorem*, quæ ad reverentiam & obsequium tenetur ³⁶⁾, tum in *liberos*: quippe quæ potestas patria, è jure educandi illos emanans, medicamque castigationem continens, utrique quidem parenti è jure naturæ, patri vero *soli* è jure romano competit. Sed additum est huic tam multum, jure romano, ut recte dicat JUSTINIANUS: „*jus potestatis, quod in liberos habemus, proprium est civium Romanorum: nulli enim alii sunt homines, qui talem in liberos habeant potestatem, qualem nos habemus.* „ ³⁷⁾ Antiquata quidem fuere ista veteris juris de patria potestate principia, quæ jus *vitæ necisque*, & *vendendi* liberos, & quæ sunt alia, in agrestes inhumanorum patrum manus tradiderant. ³⁸⁾ Eo vero non obstante, ex valde arbitrariis principiis de vi potestatis in eum, qui alteri subjectus est,

36) l. 14. §. 1. D. de sol. matr. l. un. §. 7. C. de rei ux. act.

37) §. 2. J. de patr. pot.

38) Hæc leges, quarum crudelitatem usus etiam docuerat, non solum genio seculi istius convenientes, sed generaliter necessarias arbitratus est DIONYSIUS HALICARN. Ille enim post recensitas *Graecorum* leges multo liberalius liberos tractantes, mox addit: *Εἰσι δ' οὐχ ἱκανοὶ κατασχέειν ἀνοίαν νεότητος, καὶ ἀνδάδειον τρόπον, εἰδὲς τὸ σῶφρον ἀργεῖν τὰς ἡμεληκότας τῶν καλῶν αἰ μαλακαὶ τιμωρίας. Τοιοῦτος ποῦδ' ἐν Ἑλλάδι εἰς πατέρας ὑπὸ τέκνων ἀρχιμανεῖται.* „ Quæ non sufficient ad compescendam juventutis vesaniam moresque pervicaces; neque contemptores honestatis levi brachio possunt ad modestiam redigi. Quapropter apud *Graecos* sæpe indecora multa in parentes committunt liberi. Quibus deinde subjungit duriores illas *Romanorum* leges de infinita potestate Patris in liberos. vid. DIONYSII HALICARN. scripta &c. Lipsiæ fol. 1691. Antiquitt. Rom. L. II. n. 30. p. 96.

& ope *fictio*nis alicujus id effectum est, ut nullum pene statum & caput civile haberet filiusfamilias, illudque tantum non omne abforberetur à patre. Ita vi illius nihil sibi acquirere potest filius; 39) vi hujus, qua „*Et natura pater Et filius pene eadem esse persona intelliguntur*„ 40), conventionem inter se inire, 41) in iudicium se invicem vocare nequeunt 42): litis contestatio scilicet pacto nititur. 43) Injuriarum vero actionem non minus ob reverentiam patri debitam filio negari arbitror, quia & filio emancipato non temerè eam dari volunt leges. 44) Licet mutua esse hæc jura ex unitate personarum nascentia, è conceptione legum recte concluseris: melior tamen est conditio patris, qui, neglecta forma processus, ex sua sententia puniendum filium iudici offerendi habet facultatem. 45)

§. XII.

Continuatio.

Prorsus vero mutua sunt jura, mutuxæque obligationes ex legibus impositæ, ne se convenient ultra, „*quam facere possunt*„ 46) beneficium scilicet *competentia*, & obligatio *præstandorum alimentorum*. Hæc obligatio parentum cum cesset jure naturali è tempore emancipationis, & liberorum obligationis morales tantum sint, non juridicæ: 47) egregie & singulari modo addiderunt juri

39) l. 10. D. de *acqu. rer. dom.* l. 79. D. de *acqu. vel omitt. hered.*

40) l. 11. C. de *imp. Et al. subst.* 41) §. 6. J. de *inut. stipul.*

42) l. 4. II. D. de *judiciis.* 43) l. 3. §. 11. D. de *peculio.* l. 16.

D. de *furtis*, quod non magis cum his, quos in potestate habemus, quam nobiscum ipsis agere possumus. 44) l. 7. §. 3. D. de *injuris.*

45) l. 3. C. de *patr. pot.* 46) l. 7. §. 1. D. de *obseq. à liberis Et libertis.*

47) cf. KANT in *l. metaphysischen Anfangsgründen der Rechtslehre* §. 29. si quidem non eadem principia de fine patriæ potestatis officiorumque inde oriundorum Romanos habuisse, probari possit, quæ nos habemus: id tamen constat, omnem familie nexum arctiorem solum fuisse emancipatione; ergo etiam jura & officia inde sequentia cessasse.

naturali juris romani conditores, officia illa imperfecta jure cogendi muniendo. Parentes enim liberos etiam emancipatos, & hi parentes suos inopes alere tenentur, quod etiam de ascendentibus valet, „quia ex æquitate hæc res descendat, caritateque sanguinis.“ 48) — „Iniquissimum enim quis merito dixerit, patrem egerere, cum filius sit in facultatibus.“ 49)

§. XIII.

Continuatio.

Patria hæc potestas præter naturalem modum & pacto, adoptione scilicet, acquiritur. Sed jura inde nascentia, quæ jure naturæ ex arbitrio paciscentium pendent, certa, & prout ab extraneo, aut ascendente pactum ineatur, diversa, instituit jus romanum 50).

§. XIV.

T u t e l a.

Potestati illi, quæ jure naturæ morte & liberis veri perspicentiam, cultiorisque rationis usum nactis, cessat 51), nullus jure romano præscriptus est terminus, quo finiatur. Cessavit igitur illa eodem modo, quo omne rei familiaris vinculum jure isto solvi placuit: morte nimirum & libero patris liberorumque arbitrio, scilicet emancipatione, „nisi infantes sint, qui & sine consensu etiam

48) l. 5. §. 1. 2. D. de agnosc. vel al. liberis.

49) l. 5. §. 13. D. de agn. & alend. liber. Ita ferè explicandus mihi videtur ULPIANUS l. 10. §. 1. D. de justit. & jure, rø honestè vivere tanquam summum juris principium ponens: cf. WEBER von der natürlichen Verbindlichkeit &c. Aliter hac de lege sentit KANTIUS in den metaphysischen Anfangsgründen der Rechtslehre p. 47. Ceterum magni habenda est legislatio, cui quantum fines illius permittunt, sensum moralem civium excolere curæ est.

50) §. 2. J. de adopt.

51) Ad hunc enim perducendi finis est & ratio illius.

hoc modo sui juris efficiuntur., 52) Hoc vero emancipationis actu consecuti sunt, quo hactenus destituti erant, statum civilem, atque, nulla jam alia interveniente potestate, proxime cum republica conjuncti. At quia non morte solum, sed etiam emancipatione, ob *nimis* fortasse *liberum* parentum arbitrium, cujusque ætatis liberi sui juris fieri potuerunt; ac proinde & infantes: eorum, qui ob ætatis imbecillitatem rebus suis gerendis erant impares, eo diligentius respublica, cujus est jura civium tueri, rationem habere debuit. Quo vero cognosci possit, sine singulari cujusque examine, status ejusmodi emancipatorum; illum *ætate* metiendum censuere juris conditores: unde, *divisiones* istæ ætatis, naturali juri incognitæ, in *infantiam*, *pueritiamque*, *pubertatem* atque *ætatem majorem* ortæ sunt. Quemadmodum omnino, in implendis officiis suis, civibus ut *ministris* utitur respublica, ita & hanc curam suscipiendam illis imposuit: unde prodiit *tutela*, quæ est „*vis ac potestas in capite libero, ad tuendum eum, qui propter ætatem suam sponte se defendere nequit, jure civili delata ac permissa.*„ 53) Ita tutela naturali juri incognita è communi hominum in republica conjunctorum voluntate, non poterat non oriri; atque ita ortam esse apud Romanos, partim ex notione illius modo allata, partim ex juris regulis circa illam constitutis apparet. Dicitur enim tutela *munus civile* atque *publicum*, 54) ad quod suscipiendum *quilibet cogi* potest, nisi *justas causas* afferat, quibus *se excuset.* 55)

52) l. 5. C. de Emanc. §. 7. J. quib. mod. patr. pot. tollitur.

53) L. 1. ff. de tutel.

54) l. 1. C. quando mulier tut. offic. fung.

l. 16. & ult. ff. de tutel.

55) Princ. J. de Excusationibus.

§. XV.

Jus dotium.

Hæc sunt jura *personalia*, quæ, saltem quoad substantiam suam, è statu conjugali nunc parentibus nunc liberis nascuntur. *Reale* superest, jus scilicet *dotium*. Quæ uxor ad sustinenda onera matrimonii de suo confert, eorum domina illa omnino secundum principia juris naturalis manet. Nam id solum agit, ut maritum adjuvet: quod fieri potest, ei nonnisi jure personali in uxorem concessio; neque etiam mariti illud imperium res uxoris, sed solum personam afficit. Pro lubitu igitur administrandi illas *uxor* ipsa facultatem habet, dummodo finem, cujus causa illatæ sunt, non neglexerit.

Enimvero, si vel discesseris ab eo, quod vix mulieres prudentia illa, qua ad rite administranda bona opus est, sint instructæ, & quod illa certius fini illi asséquendo inserviant, si eodem cum bonis mariti consilio administrantur: adhuc alia supersunt, atque ex uxore, opum *domina*, augurari licet, quæ *inde* evenerint ac matrimonium infestaverint ejusque rei familiarem. Præstat igitur ea, quæ ex dominio sequuntur, liberè de bonis disponendi jura adimi uxori, tradique marito; modo res ita instituantur, limitesque *tales* ponantur, ne quid detrimenti res uxoria capiat. Idem statuere Romani. Scilicet hi, dominio dotis apud uxorem relicto, effectus illius civiles, jus disponendi de illa, eamque administrandi marito tribueret; 56) integritati vero illius eo prospexere, quod ad reddendam illam soluto matrimonio 57) aut æstimationem solvendam, 58) dolum culpamque præstandam maritus teneretur; 59) quod uxori

56) l. 30. D. de jure dotium.

58) l. 10. D. eod.

57) l. 7. §. 1. D. de jure dot.

59) l. 25. §. 1. D. solut. matrim.

exorto concursu inter potiores satisfieret, & alienatio fundi dotalis marito prohiberetur. ⁶⁰⁾ Dominium uxoris *naturale* vocatur, mariti *civile*: illud, durante matrimonio inefficax, soluto illo reviviscit.

§. XVI.

T r a n s i t u s.

Absoluta ea parte juris romani, quæ jus *personarum* dicitur, perspectisque illis, quas tam quoad fundamentum hujus doctrinæ, sc. definitionem statuum civium, quam quoad juris regulas de illis statutas, modo arbitrarias plane, modo ob conjunctionem in republica necessarias, immutationes expertum est jus naturæ: ad alteram partem juris civilis romani, ad jus *rerum*, quod Doctores vocant, transeamus. ⁶¹⁾

§. XVII.

Jus Rerum. Definitio.

Juris rerum in *legibus* nulla occurrit definitio; igitur elicienda est ex iis, quæ traduntur libro juris allegato. Inde vero hæc prodire mihi videtur notio illius: *jus rerum est complexus legum, quibus juris relatio civium inter se, & eorundem cum republica, intuitu rerum, definitur.*

Relationem civium *inter se* dico, quia omne jus in re relationem cum *omnibus hominibus* inducit, non relationem cum *re*. In rem enim non cadit juris notio, quippe ratione destitutam,

⁶⁰⁾ l. un. §. 15. C. de rei ux. act.

⁶¹⁾ pr. J. de rer. div. „Superiore libro de jure personarum exposuimus: modo videamus de rebus.“ — Quem locum ego juri personarum in systemate juris tribuendum existimem, è deductione illius, quam supra dedi, apparebit.

sine qua jus cogitari nequit. ⁶²⁾ Relationem reipublicæ cum *civibus* dixi, quia, ut mox apparebit, etiam rerum *publicarum*, *universitatis* &c. mentio fit. In eadem vero juris parte etiam de *obligationibus* agitur. ⁶³⁾ At jura (ex *contractu* oriunda) ex naturalis & romani juris principiis *rebus* accensentur. Sub altiore notatione igitur contenta proprium divisionis membrum non efficiunt. ⁶⁴⁾

§. XVIII.

Rerum divisio.

Rerum vero, de quibus nunc videndum est, *ontologicè* consideratarum, ea est natura, ut aut *corporales* sint, aut *incorporales*, aut tangi possint, aut non possint. Ad has posteriores referuntur, quæ in *jure* consistunt. ⁶⁵⁾ *Juridicè* autem consideratæ secundum jus *naturæ* aut *nullius* sunt, aut in *dominio* alicujus. Non per se, sed nonnisi ex hac conditione vim suam accipiunt res, quæ incapaces ad proprium finem properandi, solum *nostris finibus* assequendis inservire possunt. — At *respublica* terrarum cujusdam partis potita, omnem illius ambitum, & quicquid ibi continetur, dominio suo amplectitur: id quod deinde pro natura rerum partim sibi retinet, partim civibus tradit. Enimvero hoc facto *non amplius* dantur res *nullius*, sed omnis res est aut in

⁶²⁾ KANTIUS in den metaph. Anfangsgründen der Rechtslehre. §. 11.

⁶³⁾ §. 6. J. de *usu* & *habit.*

⁶⁴⁾ Longius deducere hanc definitionem instituti ratio, & libelli fines non permittunt. Addere tamen liceat, quod nimis vaga notio juris rerum sit, quam THIBAUT nuper attulit in libro ingeniosè ceterum & eleganter scripto: *De genuina juris personarum, & rerum indole, veroque hujus avissionis pretio*. Kilon. 1796. 8. „ex mente jurisconsultorum Romanorum, ait, juris rerum scopum præcipue in *ipsis* juribus *obligationibusque explicandis versari.* „ p. 116. Deesse mihi videtur, quo à jure personarum jus rerum distinguas.

⁶⁵⁾ tit. J. de *reb. corp. & incorp.*

dominio *reipublicæ*, aut *civium*: sive deinde tales personæ privatæ fuerint personæ mysticæ, sive physicæ. Propior definitio à forma civitatis, & ab arbitrio pendet. Ita Romani juris conditores rerum quarundam dominii impatientium *usum omnibus* hominibus communem reliquere: utpote, *cœris, aquæ profluentis, maris, litorumque illius*, quatenus jus tertii inde non violatur; ⁶⁶⁾ alias, juris gentium principia secuti, ⁶⁷⁾ *publicas* ⁶⁸⁾ esse voluerunt, easque *populi romani*, ita, ut *nunc, proprietate apud populum* manente, *usus singulis* civibus competeret; ut, *fluminum, portuumque*: ⁶⁹⁾ *nunc, proprietate singulis* civibus tradita, *usus solus populo* competeret; ut, *riparum*. ⁷⁰⁾ Hæc quidem ad *universum* populum pertinent; at vero etiam est distributus ille, partim natura eogente, partim majoris facilitatis in exercendis Imperii juribus consequendæ causa, in societates *minores*, quæ *universitates* dicuntur, & quæ *tales*, jurium acquirendorum capaces sunt. Res, quæ harum in dominio sunt, *res universitatis* dicuntur, quibus utendi vero jus singulis civibus tribuitur; quo pertinent, *theatra & stadia*. ⁷¹⁾ Juri naturali has definitiones *additas* esse, nec nisi in republica cogitari posse, per se patet.

§. XIX.

Res nullius.

Neque vero juri romano prorsus defunt *res nullius*. Modo illis subest alius plane sensus, quam ille juris naturalis. Romano etenim jure hujus nominis res sunt, quas quidem voluere Romani in dominio populi proprie constitutas, at *Diis rite consecratas*

66) l. 14. D. de acqu. rer. dom. §. 1. J. de rer. div.

67) §. 4. J. de rer. div.

68) l. 15. D. de verb. signif.

69) §. 2. J. de rer. div.

70) §. 4. J. eod.

71) §. 6. J. de R. D.

easque proinde e commercio exemptas; veluti, *ædes sacræ*, & quæ sunt alia hujus generis. 72) Denique res sunt in dominio singulorum. 73)

§. XX.

D o m i n i u m.

Dominii jura pariter ac nostrates juris naturalis Doctores definiunt juris romani auctores. *Plenam in re potestatem* 74), *jus pro arbitrio de ea disponendi* 75), *fructusque illius percipiendi*, vel expressis verbis illud dicunt, vel illis dominium esse, in aprico est. 76)

72) §. 8. J. *cod.*

73) pr. J. *cod.*

74) §. ult. J. de *usufr.*

75) l. 21. C. *mandati.*

76) *Dominii notionem* afferentes plerumque in allegandis juribus, in dominio contentis, acquiescunt; ut *jure disponendi de substantia*, re *exclusis aliis utendi*. *Inesse* talia dominio, dubium non est: at quo *fundamento* nitantur, non apparet ex his definitionibus. Vires meæ ad *res meum* pertinent; quicquid his viribus meis efficio, æque *meum* est. Si enim alterius esset, (me non consentiente) *dignitas mei*, ut *hominis*, læderetur. Itaque, *quicquid viribus meis factum* progeneratumque fuit, *meum* est. Inde *denum* fluit jus, quemcumque tertium ab usu rei meæ excludendi, plenissimeque de re disponendi. Constat vero huic definitioni sua veritas, quemcumque dein acquirendi modum cogitaveris: -- sive rerum nullius occupationem sive, (vid. *Beiträge zur Berichtigung der Urtheile über die französische Revolution*) formationem rerum, quæ sunt in dominio alterius, quas nonnisi pacto nobis ab illo acquirere possumus. Enimvero id ipsum sive gratuito sive modo oneroso fuerit factum, res illas non aliter nisi per usum virium mearum adquisivi, aut per aliquid, quod usu virium mearum factum est: *jam*, jure meo voluntatem alterius in favorem mei flectendo, & acceptance rei traditæ; *jam*, præstatione meæ sive pecuniæ s. operæ. Cæterum istam *dominii notionem* operoso examini novissime subjecit Cel. DABELOVIUS in *Versuch einer richtigeren Theorie der Lehren von den Lebens-Schulden* &c. *Erste Abtheilung*, Halle 1797. 4. cujus amplio rem recensum dedit Neue allgemeine deutsche Biblioth. B. XXXIV. St. I. 1797. p. 3. & seqq.

§. XXI.

Contractus Emphyteusios.

Dominus vi juris illius, disponendi de suo, *alienare potest quosdam dominii effectus*, aut *omnes retinere*: unde dicitur aut *plenum*, aut *minus plenum dominium* habere. Et hoc casu *substantia*, s. *objectum* juris, in ipsius potestate atque possessione manet; neque, qui *usum* effectuum istorum dominii sibi acquisivit à domino, recte jus in rei *substantiam* sibi acquisivit, aut ullam dominii speciem, sed jus tantummodo *personale* in dominum. Hic igitur solus est *dominus*, atque recte *ita* vocatur; non ille, qui *usufructuarius* dici sæpe potest. At apud *Romanos* alius adhuc dominii usus cognitus erat. Dominus quippe non solum usufructum rei alteri concessit, sed & *rem ipsam*, quæ in dominio suo erat, eidem tradidit, ut disponere de illa, faciem illius mutare, & sub certis limitibus alienare illam posset. *Contractu emphyteutico* id factum esse, vix est, quod moneam. *Reale jus* in bono emphyteutico emphyteutæ competere apparet: 77) „*placuit competere eis* (qui in perpetuum fundum fruendum conduxerunt à municipibus) *in rem actionem in quemvis possessorem*,” & dominum eundem vocatum esse 78): „*licentia eis concedenda, etiam libertates mancipiis ex fundis patrimonialibus atque emphyteuticariis, cum fundorum sint domini, præstare*.” Atqui dominus, abs quo ille jus suum accepit, non desinit esse dominus: 79) „*quamvis* (emphyteutæ) *domini non efficiantur*,” — & fundum, licet per emphyteutam alienatus è manu in manum veniat, semper dominii sui vinculo habet adstrictum. — *Condomini* vero non sunt; jura enim

77) ex l. i. §. i. D. si ager veſtig. pet.

78) ex l. i. 2. Cod. de fund. patrim.
D. si ager veſtig. — docet.

79) quod & ipsum all. l. i. §. i.

eorum non sunt æqualia. Necessario igitur sequitur, Romanos *dominium*, quatenus fundamentum est iurium inde nascentium, ab *exercitio* istorum separasse, tanquam rationale à corporali, invisibile à visibili. *Nominibus* singularibus hæc dominorum jura legibus non definita sunt; *Doctores* autem *directum* illud, hoc *utile* appellare placuit: fortasse, quia illud *directam*, hoc *utilem actionem* gignit. *Dominum* & jure *naturali* de dominio suo ita disponere posse, æque non dubium est, ac certum, originem *emphyteuseos*, in consuetudine civitatis positam esse, agros incultos *privatis* colendos tradendi; qui proinde à *republica* peti debuerunt.

§. XXII.

Servitus.

Duo adhuc in jure romano supersunt jura realia, è *servitutibus* unum, alterum è *pignoris* jure ortum. De imminuenda libertate mea in percipiendis commodis è dominio oriundis, cum altero in ipsius commodum *pacisci*, jure naturali omnino possumus; inde *personale* jus, ut fieri solet in contractibus, alteri acquiritur. At *Romani*, omnem libertatis personalis imminutionem, quam maxime averfantes, in *servitute* constituenda, relationem non tam *dominorum* prædii utriusque, quam *prædiorum* potius *ipsorum* inter se esse voluerunt. Quamobrem prædium prædio servire, ⁸⁰⁾ nec quicquam à *domino* prædii servientis præstari, placuit: ⁸¹⁾ neque inservire debebat prædium *voluptati domini* prædii dominantis, sed solum *utilitati prædii*. ⁸²⁾ Dominus prædii servientis, constituta servitute, inde *recessit*, ut ita dicam, & prædii usum alteri tradidit, ferè

80) l. 15. pr. D. de serv.

81) l. 28. D. de serv. præd. urb.

82) l. 8. D. de serv.

ut quadrupes, quæ pauperiem fecit, noxæ dari solita est. Necessario, ut mihi videtur, ex hisce principiis secutum est, jus reale domino servitutis in prædio tribui debere. 83) Cui accedit, quod, si jus *personale* in dominum prædii servientis concessum fuerit; ad istum nimis sæpe recurrendum fuisset à domino servitutis, in exercitio juris sui impedito, & agendum contra eum, qui non deliquerat.

§. XXIII.

Contr. pignoratitius.

Alterum jus reale est, jus è *contractu pignoratitio* ortum. Debitor, creditori pignus constituendo, id agit, ut isti securitatem præstet ratione debiti; eam vero nonnisi *contractu* præstari posse, nemo inficiabitur. Jure vero hocce *personali* ex contractu orto, creditori illa securitas non admodum tute præstaretur, atque commode; tutius quidem in rebus immobilibus oppignoratis, præsertim magistratu intercedente. Verum enimvero eædem heic rationes recurrunt, quas in doctrina de servitutibus exposuimus, in constituendo suo jure, direxisse Romanos. In rebus autem mobilibus oppignoratis nil est, quo potius sit jus pignoris *nuda promissione*. Ab arbitrio enim negligentiaque debitoris bona sua dilapidantis aut interire patientis nimis penderet creditor. Quo magis autem iste contractus commercia civium inter se adjuvando intervit; eo majorem in modum debebat legislator, cujus est, civium commercia adjuvare, inter contractus *reales*, qui à *traditione* incipiunt, & illum contractum referre. Traditio vero jus reale gignit, quo contra quemque juris sui violatorem experiri potest creditor. 84)

83) l. 10. §. 1. ff. de *si serv. vind.*

84) l. 14. C. de *pign.*

§. XXIV.

Rerum dominium acquirendi modus.

Naturalibus dominium acquirendi modis, per *occupationem*, *formationem* aut *specificationem*, quæ in altiori notione usus virium mearum coalescunt, *addidit alios* jus civile Romanum: *partim*, ex sua ipsius mente, *civiles*; *partim*, quos *juri gentium* convenire arbitrati sunt legislatores. Commodius visum est JUSTINIANO à vetustiore jure (naturali) incipere in explicandis dominium acquirendi modis ⁸⁵⁾: nobis igitur, methodum hanc sequentibus, ab *occupatione* explicanda ordiendum est.

§. XXV.

Modi dominium acquirendi naturales.

Prorsus ignorantes jura *regalia*, quibus explicandis exercendisque tam diligenter hodie invigilatur, *justo* fortasse *plus naturali libertati* tribuere Romani. Nam *feræ* vel in *alieno* fundo occupatæ primo occupanti cessere ⁸⁶⁾; pariter, qui in littore *lapilli gemmae* reperiuntur ⁸⁷⁾: quæ principia cum *pacis* tempore inter *cives* valeant, tanto magis eadem inter *gentes*, quæ in statu naturali sunt inter se invicem, *belli* tempore normam præbeant, necesse est; ⁸⁸⁾ licet de rebus nullius hîc non agatur. Rerum, quæ erant in dominio alterius, isto consentiente dominium acquirendi modum naturalem *traditionem* esse, jure existimaverunt Romani, ⁸⁹⁾ cum è *contractu* nonnisi jus *personale* oriatur. Verumtamen non eodem jure *fructuum perceptionem* à bonæ fidei possessore factam huc retulisse mihi videntur juris auctores. ⁹⁰⁾ Nam seu bona seu

85) §. 11. J. de R. D.

86) §. 12. J. eod.

87) §. 18. J. eod.

88) §. 17. J. eod.

89) §. 40. J. de R. D.

90) §. 35. J. eod.

mala fide lædat alter, nil refert in jure naturæ, quo externa solum, non interna spectantur: ut omittam, quod signa satis certa ad cognoscendam illam fidem desint. 91) Denique & *accessionem* his modis annumerat jus romanum, tam *naturalem* 92) quam *artificialem* 93), & illam lato æque ac stricto sensu acceptam. Latiori sensu sub accessione etiam id, quod ex re nostra provenit 94) & *causa* 95) dicitur, comprehendî solet: strictiori vero sensu id tantummodo, quod extrinsecus cum re nostra conjungitur 96) & accessio proprie appellatur. Illa accessione lato sensu accepta, sine dubio jure naturali acquirimus dominium, quia fructus, seu isti naturales seu industriales sint, opera tamen viriumque nostrarum usu provenere: id quod sub formula accessionis stricte sic dictæ jure naturali vindicari nequit. Sive enim res nullius rei meæ accedat, sive res, quæ est in dominio alterius: veris de dominio acquirendo principiis repugnaret hic modus. *Voluntas* enim in acquirendo dominio interveniat, necesse est 97). *Physica* enim *facta* nullam in *notiones morales* vim habent: quam vero haberent, si res illa nullius, rei meæ accedendo, in dominium meum perveniret; res altera alteram acquireret. Idem valet de accessione *artificiali*, qua vero, si ad priorem formam reduci possit materia, dominium non acquiritur. 98) Quia separatio rei accessoriæ à re prin-

91) quod contra SCHMALZ: das Recht der Natur 2te Aufl. §. 90. observo. Discrimen inter bonæ & malæ fidei possessorem ob doctrinam de præscriptione, inductum est; hanc juris naturalis esse negat auctor citat. not. * * & quod inde sequutum est, affirmat. 92) §. 20. J. de R. D.
 93) §. 25. J. eod. sq. 94) §. 19. J. eod. 95) l. 9. §. 7. D. ad exhibitum l. 31. D. de reb. cred. 96) §. 20. J. de R. D.
 97) „Der Mensch darf nicht anders gebraucht werden, als durch seinen Willen.“ MELLIN Metaphysic der Rechte, oder der positiven Gesetzgebung. Züllichau 1796. 8. §. 20.
 98) l. 24. l. 12. §. 1. D. de acqu. rer. dom.

cipali, ufusque domini illius plerumque sine damno hujus fieri non potest; eam ob causam hunc acquirendi modum sancivere Romani: id quod ex limitatione accessioni artificiali modo adjecta colligere ausim. Aut igitur in origine hujus acquirendi modi *parum* sibi *constitere*, aut *naturæ* majorem vim tribuerunt quam *homini*.

§. XXVI.

Civiles.

Expositis, quos naturales dicit jus romanum, dominium acquirendi modis; ad eos, quos jus *civile* introduxit, accedamus. Inter hos sunt alii, qui jure naturæ inniuntur, ac saltim sunt jure positivo immutati: alii juri naturali prorsus incogniti sunt, ac mera legislatoris voluntate sanciti. Ad *priores* pertinet *donatio*, quæ est pactum de re mea gratis in alterum transferenda. Cum, promissione & acceptatione rite interpositis, efficiatur pacti validitas; omnino validum est id pactum jure naturali, cogendique promissorem jus gignit: neque vero opus est ad promissum extorquendum judicio publico præsumtionibus armato, ut KANTIUS contendere videtur, „*quia nemo suum jocere præsumatur.*“, 99) Forma enim sola, non materia in contractu spectatur; nihil igitur interest, utrum gratuitum, an onerosum pactum sit initum. At cum donatio sit pactum, ex quo etiam ex romani juris doctrina nonnisi *personalia* jura nascantur: cur inter modos juris realis acquirendi, referatur? &, cum sit juris *naturalis*, cur inter civiles referatur donatio? quæsitum est. De *illo* observandum est, sine traditione apud Romanos non substituisse donationem; illamque igitur ad essentiam ejus pertinuisse: 100) quippe quo respectu non

99) vid. *Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre* §. 37.
100) l. 35. §. 5. C. de Donat.

pacium de transferendo, sed *translatio gratuita* definiri debet, & cum traditione coincidit: præter id, quod titulum proprium præ se ferat. Quod vero ad donationem, ut *civilem* acquirendi modum attinet: eam istis acquirendi modis eapropter annumerasse mihi videntur juris auctores, quod naturam & consequentias donationis immutaverint, naturalemque in ineunda ista libertatem non parum circumscriperint, ita, ut deinde in *civitate* demum *nata* videretur. Quod enim vir magni nominis scribit: „*donationes olim non obligasse apud Romanos, sed postea obligationis vestem à legibus accepisse.*”¹⁰¹⁾ de pactis futurarum donationum dictum esse videtur; quod ipsum alius hac in re gravis auctor tradit¹⁰²⁾: hanc igitur ob causam inter *civiles* modos relata non est. Enimvero gravem & naturam donationis afficientem *immutationem* fecisse juris romani conditores, ex sequentibus patebit. Omnis contractus rite initus nonnisi mutuo consensu tollitur; romani vero legumlatores, non in tuendis juribus civium, ut *adulzorum*, ut ita dicam, acquiescentes, sæpe patrisfamiliâs instar, *commodo* filiorum *impuerberum* prospiciunt, atque adjuvant supplementeque voluntatem, quam pacifcentem, utut non declaraverit, tamen in contrahendo habuisse verosimile est. Ita donationi cuique, cuius est vi legum ea natura, ut, quod datum fuit, *nullo casu ad dantem revertatur*,¹⁰³⁾ conditio à legibus fuit adjecta, ut revocari possit, si in eum casum inciderit donator, quem si prævidisset, non donaturus erat. Quales sunt *agnatio liberorum*,¹⁰⁴⁾ & *ingratitude donatarii*: quam vero, ne astutus homo aut mollior nimis

101) MEISTER in *selectis opusc.* art. de in factum actionibus. §. VI.

102) LANGSDORF tr. de *pactis & contr. Romanorum*, §. 52.

103) l. I. D. de *donat.*

104) l. 8. C. de *revoc. donat.*

sæpe revocandi causam inveniatur, determinavere leges, inque periculo *vite honorive* illato posuere. ¹⁰⁵⁾ Deinde, si donator, statum rei suæ familiaris parum cognitum habens, officia erga se (quæ non existere, equidem nondum persuasum habeo) aut erga alios violaverit: nunc ipsi nunc his *retinendi*, quod plus iusto est, aut *revocandi* per beneficium *competentiæ* ¹⁰⁶⁾ & querelam *inofficiosa donationis* ¹⁰⁷⁾ concessum est. Porro, ne „*clandestinis ac domesticis fraudibus quidvis confingatur, vel id quod jure gestum est, aboleatur*”, tam in *donantis* quam in *donatarii* commodum, donationis contractui ineundo adjecta fuit *limitatio*, ut donatio, quæ 500 solidos exceßerit, nonnisi *actis insinuata* valeret ¹⁰⁸⁾. Denique, prorsus *prohibitæ* sunt donationes inter *conjuges*, quæ alterum locupletiozem, pauperiozem alterum redderent ¹⁰⁹⁾; ne mutuato amore invicem spoliarentur ¹¹⁰⁾.

§. XXVII.

Præscriptio.

Ad modos dominium acquirendi *merè civiles*, juri scilicet naturali incognitos, pertinet jus per justam & legitimo tempore con-

¹⁰⁵⁾ l. fin. C. eod.

¹⁰⁶⁾ l. 19. §. I. D. de re judic.

¹⁰⁷⁾ l. 9. C. de inoff. donat.

¹⁰⁸⁾ l. 27. C. de donat. l. 36. §. fin. eod. Hanc juris regulam utriusque pacificentis causa constitutam esse, ex legis verbis „*vel id, quod vere gestum est, aboleri*” apparere mihi videtur; id quod præteritum est à Doctoribus. Mirum vero est, quod de *ratione* hujus legis, inter Doctores vix ac ne vix quidem constat: aliis, ut profusa in donando liberalitas coercetur; aliis, ut sincera donantis voluntas notescat, illam scriptam esse discutantibus; cum non id agat lex, ut donationes 500 solidos excedentes iniri vetet, sed actis solummodo insinuari velit.

¹⁰⁹⁾ l. 5. §. 8. D. de donat. int. vir. & ux.

¹¹⁰⁾ l. 1. 2. 3. D. eod.

tinuatam possessionem rei à non domino acquisitæ dominium acquirendi, s. *usucapio.* III)

§. XXVIII.

Jus hereditarium.

Principalis denique modus, communi hominum in republica conjunctorum voluntate, natus est jus, bona defunctorum ex ipso-

III) tit. J. de usucap. KANT in Metaphysischen Anfangsgründen der Rechtslehre, juri naturæ vindicare studet usucapionem. §. 33. p. 131. A vi & natura possessionis pendere videtur omnis ejus doctrina, quam ita §. I. p. 54. definiuit: „die subjective Bedingung der Möglichkeit des Gebrauchs:“ mox vero illa declaratur tanquam *conditio*, sine qua dominium habere non possumus, & notio possessionis intelligibilis proponitur tanquam necessaria, ad rem externam propriam habendam, quia aliàs per rei nostræ usum alterius non hæderemur, (l. c. p. 56.) *Ras* enim nos non adficeret. Afferat porro, hanc possessionem intelligibilem (Ein intelligibler Besitz ist ein Besitz ohne Inhabung, detentio) non adscriptam ad empiricas conditiones possessionis in tempore & spatio, quamvis ista interrupta fuerit, continuari. Ex his autem omnibus rite subducto calculo apparere videtur, præscribere volentem, *hoc ipso* impediri, quo solo KANTIUS, neglecto licet per longum tempus usu, rei dominium servari contendit, scilicet *juridico continuo servato actu possessionis*. „Es kan also, ita enim scribit §. 132. nur ein rechtlicher und zwar sich continuirlich erhaltender und documentirter Besizt seyn, durch welchen er, bey einem langen Nichtgebrauch, sich das Seine sichert.“ Denique, diuturnitas possessionis rem non mutat: diu enim & breviter sunt modi temporis; tempus vero est forma sensus nostri, quæ nullam in notiones morales vim habet. Argumentum autem, quod è contrario ducit K. p. 132. sq., si sc, possessio bonæ fidei non possessionem inrefragabilem fundaret, nullam acquisitionem peremptoriæ, sed solam provisionam fore; id solum docet, esse politicæ legislatoricæ, jus per solam possessionem diuturnam acquirendi dominium constituere. Quicquid verò hac de re disputatum erit, eos tamen, è quorum mente nos loquimur, Romanos, præscriptionem tanquam juri gentium non innixam eadem ferè ex ratione, ex qua KANTIUS juris naturalis eam esse ducit, in jus civile introduxisse, ex l. I. D. de usurpat. & usuc. appret. Vid. Cel. Gros, *Geschichte der Verjährung nach röm. Recht.* Gœtt. 1795. qui breviter & acute ex relatione naturæ jurium alienabilitium ad præscriptionis notionem, originem hujus ex jure positivo vindicavit. P. 5.

rum *arbitrio* occupandi,¹¹²⁾ jus scil. *hereditarium*. De bonis, quæ mortuo domino, in statu naturali nullius; in republica *reipublicæ* forent, ultra vitæ tempus disponendi, dominumque eis assignandi jus concessit *civibus* populus romanus. Quo vero perfectum esset id beneficium, neque morte aut hominum factis temere posset eludi; voluntatem civium non declaratam adjuvare debuit voluntas communis, & quo principio in eligendo herede, duci vi-

112) Ab omnibus jam relictas partes testamentorum, tanquam validorum secundum jus naturæ, suscipere denuo cum MELLIN in Metaph. d. Rechte &c. §. 287. S. 144—147. qui, per comparationem mortui cum *profecto è civitate*, jura nostra post mortem nostram non cessare, (sustra) comprobare studuit; cetera quæ assert, non nova sunt: tum Cel. KANTIIUS, Rechtslehre. §. 34. p. 134—136. „Der Erblasser Cajus verspricht und erklärt in seinem letzten Willen dem Titius, der nichts von jenem Versprechen weißt, seine Haabe soll im Sterbefall auf diesen übergehen, und bleibt also, so lange er lebt, alleiniger Eigenthümer derselben. Nun kann zwar durch den bloßen *einseitigen* Willen nichts auf den andern übergehen: . . . dieser aber erwirbt doch *stillschweigend* ein eigenthümliches Recht an der Verlassenschaft, als ein *Sachenrecht*, nämlich ausschließlich sie zu acceptiren: daher diese in dem gedachten Zeitpunkt hæreditas jacens heisst“. — Aliter ac ex idea *pacti* res decidi non potest; ex pacto vero non jus *in re*, sed jus *ad rem* acquiritur; ut KANTIIUS ipse docet: Rechtslehre §. 20. „durch den Vertrag erwerbe ich das Versprechen eines andern, nicht das Versprochene“. *Tacite* acquiri non potest nullo facto nostro interveniente. *Praesumptus* consensus nil valet in jure *naturali*. Si vero id tantum demonstrare vult KANTIIUS, testamenta in statu civili *induci* mereri, ut ex nota S. 136. apparet; merito acquiescendum est in ejus sententia: & suave est, videre, gentem, quæ ideam legislationis tam præclare in effectum deduxit, ab *eadem* sententia in condendo jure civili egressam esse: quod patet ex l. 19. D. qui *testamenta facere poss.*, ubi fervis, qui secundum l. 32. D. de *Reg. Jur.* juris civilis quidem non participes, jure tamen *naturali* pro *nullis* habendi non sunt testandi facultas non conceditur; deinde, ex l. 6. pr. D. qui *test. fac. p.* „secundum quam filiusfamilias, licet pater ei permittat, testari non potest, quia „*testamentifactio non privati, sed publici juris est.*“, l. 3. D. *eod.* Successionem vero *ab intestato* nullam esse jure naturali, ob defectum principii in designanda persona heredis, & justitiæ attributiæ, inter omnes constat.

debatnr dominus, voluntatem suam declarans; eodem regere debuit respublica successione in bona ejus, qui voluntatem suam non declaraverat. Atqui amore sine dubio, singularique studio ducitur dominus hominem eligens, cui, quæ labore solertiaque paraverat, acceptatione sola acquirenda relinqueret: eundem igitur ducem sibi sumere, reipublicæ est. Cum à priori, (quatenus id cogitari potest, in rebus empiricis) norma certa ac universalis constitui debeat; quinam cuique fuerit *carissimus*, respici non potest: quippe quod ignotum sæpissime est, fraudulentisque machinationibus locum faceret. Igitur, qui *carissimus* esse *soleat*, & *debeat*, videndum. Cui vero animus à natura tam male informatus erit, quin eos prima dignissimaque amoris objecta agnoscat, quos tam arcte natura ipsi devinxit, natos scilicet cognatosque? Hos igitur vocet ad successione legislator. *Omnes* vero modo dictos simul succedere, quum neque utile esset singulis, neque voluntati domini conveniret; eumque, qui succedat, illorum arbitrio eligendum relinquere, non nisi turbas in familiis excitaret perniciosissimas: prudentiæ legislatoriæ est, designare eum, qui succedat. Enimvero ab ipsa *natura* inter cognatos diversitas constituta est. Remotior est unus altero à stirpe communi, sanguinemque ab illo acceptum plus minusve habet mixtum; hunc nutum sequi decet legum conditorem, proximiorremque stirpi communi ante remotiorrem vocare ad hereditatem suscipiendam: normam vero, qua agnoscatnr hæc distantia à iudice, certam atque perpetuam constituere debet, quæ est graduum computatio. Ita jus hereditarium cum ex testamento tum ab intestato, in civitatem induci fas est, atque id ipsum à Romanis inductum fuit. 113) Quod

113) Successionis ab intestato fundamentum *ita* deductum reprobatur quidem à Viro ceteroquin hac de doctrina optime merito: D. Jo. Chr.
E

vero minus sibi constitere in computando cognationis gradu, percurrentes quippe stipitem communem; id jurisconsulto legum ferendarum prudentissimo nihil nocet: „Wenn ein Gesetz gleich den Grundsätzen der natürlichen Billigkeit widerspricht; (addi potest: oder inconsequent ist) so schadet dis wenig, wenn es nur zuverlässig, und nicht in seiner Anwendung eben so zufällig ist, als es vielleicht in seiner ersten Festsetzung war.“ 114)

§. XXIX.

De conditione.

Hi jure romano prodicti sunt modi dominium acquirendi. Omnibus his, & è regula omnibus aliis actibus *conditio* adjici potest. Hoc seposito, per totam doctrinam de *conditionibus*, naturali feruit jus civile: si exceperis, quòd, memor principii sui, ad *honeste vivendum* esse civium animos excitandos, turpes conditiones pro non adjectis habeat, 115)

§. XXX.

Possessio.

Præter *occupationem* rerum *nullius*, quæ jure romano permiffa est: omnis reliqua adquisitio concernit res, quæ sunt in *alterius* dominio; quod, ut supra vidimus, nonnisi cum voluntate prioris domini, *pacto* scilicet, fieri potest. Ex pacto autem quum non jus in re, quæ est objectum illius pacti, sed tantum *jus in arbitrio*

Koch, in egregio libello: de *successione ab intestato civili*, ed. VII. §. 6. pag. 19. At, quamvis, *amorem defuncti* ad graduum hanc diversitatem se accommodasse, vix ac ne vix quidem tibi persuaseris; tamen legislator, qui non potuit non constituere principium, illo ipso tutius justiusque invenire haud potuit. Neque vero *vis* infertur voluntati domini, cum in *subsidiùm* tantum successio ab intestato inducta sit.

114) SCHLOSSER *liber preussische Gesetzgebung*, II. Brief. p. 107.

115) l. 14. D. de cond. instit.

pacificentis nanciscamur; & pactum titulus solum fit, quo iudex cognoscat, quo jure jus in alterum transferatur: *accedat* necesse est factum, quo *res* ista nobiscum jungatur: *traditio* nimirum ab una, — *possessio* ab altera parte. Acquiritur possessio animo & corpore simul ¹¹⁶⁾ rerum corporalium *traditione*, incorporalium *cessione*: neque vero eam vim esse possessionis in dominium, ut illa amissa & hoc amittatur, innumera illa hac de re *interdicta*, præsertim *restitutoria* satis abunde comprobant. ¹¹⁷⁾

§. XXX.

Conventiones: juris gentium, civiles.

Accedimus jam, absoluta priori juris rerum parte, ad posteriorem, qua de *juribus personalibus*, modisque illa acquirendi, scilicet *conventionibus* agit.

Omnes conventiones, quæ in civitate legibus sancitæ sunt, aut ipsa republica anteriores sunt, eæque jure naturali fundatæ; aut originem civitati debent, utpote jure naturæ profus incognitæ. Diversam esse earum naturam, eamque potissimum in jure extendendi talium conventionum præcepta se exferere, non est, quod longe monemus. ¹¹⁸⁾ At ob eandem hanc diversitatem prudentis legislatoris est, memoriam Jurisperitorum sæpe, ut vidimus, fallacem adjuvare, & semper originem patriamque institu-

¹¹⁶⁾ l. 153. D. de R. J. Regula directrix in J. Rom. hæc est: „fere quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur; quibuscunque modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest, ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrarium actum est.

¹¹⁷⁾ tit. J. de interd. ¹¹⁸⁾ Librum enim illum Cel. WEBER: von der natürlichen Verbindlichkeit und ihren gerichtlichen Wirkungen &c. philosophica scribendi ratione sese tantopere commendantem, in eorum, qui Juri operam dant, manibus esse, merito præsumimus.

ti civilis ostendere. Præmissa æque ac quæ inde consequuntur, agnovere Romani: conventiones enim *juris gentium* alias, alias *juris civilis* appellare solent; vocabulum enim *legitimus* in l. 5. D. de *pactis* non nisi *ita* accipi potest. At præter id, quod institutum civile intra fines, à republica illius auctrice ipsi positos, se continere debet: ¹¹⁹⁾ *originem* insimul pactorum indicare Romanos oportuit, idque propter servos & peregrinos, *juris civilis* quippe non participes.

§. XXXII.

Forma conventionum.

Deinde *naturam* conventionum definire Romani, *formamque* ineundis istis indidere, non tam restringendæ naturalis civium libertatis causa: „quodsi enim in contrahendo aliquid exceptum fuerit, id servari debet;” ¹²⁰⁾ sed, ut normam habeat iudex, jus certum fiat, nec ab arbitrio ejus pendeat, ut sciat „in *emtionibus*, quid præstare venditor debeat, quidque *contrario emtor.*” ¹²¹⁾ Hanc vero definitionem ad conventiones *juris gentium* æque ac ad *civiles* pertinere; itaque in eo, quod NoODRIO videbatur, ¹²²⁾ prorsus non positum esse illud, in quo differant, ex lege modo allata apparet.

§. XXXIII.

Contractus. Pacta nuda.

Gravissimam vero *immutationem* jus naturale expertum est à jure civili Romanorum, eo, quod non omnes conventiones, utut

¹¹⁹⁾ Istos enim transgressum institutum non amplius haberet, quo nitatur, & jus romanum illos fines hac in doctrina satis coangustavit. Conventionem enim *juris gentium*, consensu quoquo modo: eam *juris civilis*, consensu solum verbis *solemnibus*; illic etiam inter absentes: heic solum inter præsentem declarato, pronuntiavit validam.

¹²⁰⁾ l. 43. D. de *pactis*.

¹²¹⁾ l. cit.

¹²²⁾ De *pactis & trans-*

actionibus, c. 8. in *Operibus*.

rite initas, *validas* esse patitur. Solis enim conventionibus, quibus *negotium civile* subest, jus cogendi impertitur, easque *contractus* appellat. Ceteræ, quæ destitutæ sunt ejusmodi causa, *pacta nuda* vocantur, neque *actionem* producunt. Ratio hujus restrictionis, quæ conventionum effectus forenses afficit, & principium cognoscendi, qui sint *contractus*, quænam tantummodo *pacta nuda*: in notione ejus, quod *negotium civile* appellabant Romani, quærendum mihi videtur. Equidem existimo, intellexisse illos sub tali negotio *objectum*, sive *materiam conventionis*; de qua transferenda, aut de cujus dominio aut usu agitur inter contrahentes: ut, in contractu pignoratitio, *pignus*, quod constituitur; in emptione venditione *equum agrumve*, quem alienare placet, &c. Ejusmodi negotia Romanis videbantur ad vitæ cultum quam maxime necessaria, atque utilia: conventiones igitur de iis initas à republica tuendæ. Quibus vero non subest ejusmodi negotium conventionibus, illas superfluas, civibusque damnosas, judicis igitur auxilio privandas censuere Romani. Isto principio ductos fuisse, partim ex comparatione *contractuum* cum *pactis* apparet, partim ex doctrina de *pactis legitimis*, & *adjectis* comprobari mihi videtur. Ubi *insignis utilitas*, aut *favor singularis* suasere, indita est jure speciali pacto, etiamsi *nudo*; vis obligandi, actionemque gignendi: veluti, pacto debitoris, *ne petat creditor*; ¹²³⁾ *nudæ dotis promissioni*. ¹²⁴⁾ Deinde, pacto, quod contractui *ex continenti* ¹²⁵⁾ *adjectum* est, vis obligandi, actionemque gignendi, licet non sine *subtilitatibus*, tribuebatur. ¹²⁶⁾ Hoc enim *inesse contractui* finxerunt; *hujus causa* ininitum esse contractum præsumere, atque ita sine dubio causam supposuere pacto. Luculentius autem veritas hujus deductionis inde apparet, quod pactum *nudum ex intervallo* etiam adjectum, at substantiam contractus afficiens, re integra, aut restitutis quæ præstita sunt, ¹²⁷⁾ actionem & exceptionem

123) l. 17. §. 2. D. de pactis.

124) l. 6. C. de dot. promiss.

125) etiam paulo post l. 3. C. de *adit. act.* „civiliter enim cum aliquo spatio” computatur l. 1. §. 8. D. ad L. Falc.

126) l. 7. §. 5. D. de pactis.

127) l. 58. D. de pactis.

gignit; v. gr. si de augendo vel minuendo pretio rursus convenit in emtione contrahenda: ita enim *pactio* subjicitur *causa*, & *pactum cum causa* contractus est; „recessum à priori contractu, & nova emtio intervenisse videtur.” l. 72. D. de contr. emt. ¹²⁸⁾

§. XXXIV.

P r o c e s s u s.

Denique, quod è conjunctione hominum in republica, eorumque subjectione sub imperio, jura eorum tuente, necessario sequi debuit: *impiis* civium manibus exercitium *juris cogendi* ademit, atque *justitiae attributive* tradidit jus civile; unde ampla illa de *actionibus* doctrina, atque innumera alia juris præcepta ¹²⁹⁾ orta sunt; neque vero illud jus *civibus subditis* reddi posse & debere, è *republica* esse, censuere *Romani*, quantumvis graviter alter contra *hanc legem & libertatem nostram* peccaverit. Fac etiam, *ipsa vi* alterum nos possessione dejecisse, *vim* tamen *vi* repellere nequaquam licet: „è contra proponitur nobis *interdictum* — unde *vi*, per quod is, qui dejecit, cogitur restituere possessionem.” ¹³⁰⁾ Tum *demum*, cum tueri nos *non possit* respublica, nos igitur contra aggressorem in statum *naturalem* recidisse videremur; jus isti statui debitum recipimus: tunc „*permessa cuicumque licentia*, (invasor) *digno illico supplicio subjugetur, ac mortem quam minitabatur, excipiat, & id quod intendebat, incurrat*.” ¹³¹⁾ —

¹²⁸⁾ Auctor hac in doctrina gravissimus NooPTIUS de *pactis & transactionibus*, v. g. in Operibus suis p. 138. ed. Col. Agr. attulit. sed non deduxit eandem legislationis Romanæ de *conventionibus* rationem: „hi, inquit, qui jus civile condiderunt, primis temporibus noluerunt, cives suos *sine causa* obligari conventionibus quibuscunque ad *vitæ ministeria inutilibus*: sed demum conventionibus, ad juvanda vitæ commoda pertinentibus”.

¹²⁹⁾ l. 13. D. quod met. c. „quisquis igitur probatus mihi fuerit, rem ullam debitoris vel pecuniam debitam, non ab ipso sibi sponte datam, sine ullo iudice temere possidere vel accepisse, isque sibi jus in eam rem dixisse, jus crediti non habebit. l. 7. C. unde vi.

¹³⁰⁾ §. 6. J. de interd.

¹³¹⁾ l. 1. C. quando liceat unicuique sine iudicio se vindicare.

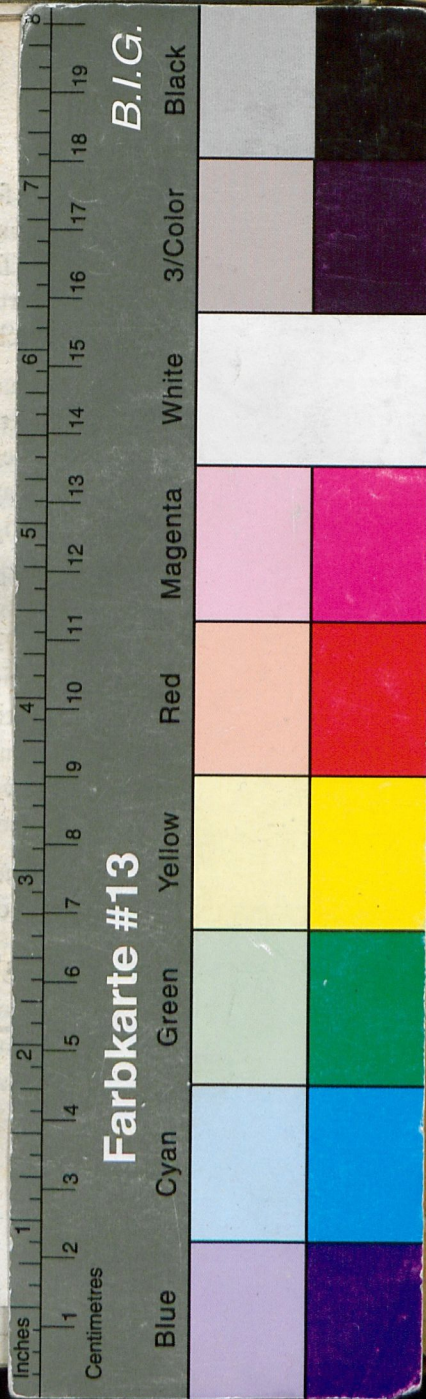
W18

ULB Halle
005 361 877

3

DE RELATIONE
JURIS CIVILIS ROMANI
AD
JUS NATURAE
SECUNDUM LEG. VI. D. DE JUSTITIA ET JURE.

1180

1798, 1.

15

CONSENTIENTE INCLYTO JURISCONSULTORUM ORDINE

PRAESIDE

VIRO ILLUSTRIS AMPLISSIMO

DOMINO

JOANNE CHRISTIANO MAJER

A CONSILIIS JUSTITIAE REGI DANIAE, AC PROF. JUR.
PUBL. ET FEUDALIS ORDIN.

PRAECEPTORE SUO PIE COLENDO

PRO GRADU DOCTORIS

DISPUTATURUS

DIE JANUARIII MDCCLXXXVIII.

SCRIPSIT

JACOBUS FRIDERICUS WEISHAAR
KORBENSIS.

TUBINGAE

TYPIS FUESIANIS.

